

Dossier. Aandachtspunten bij gewasbescherming

Wanneer de gewassen beginnen te groeien, komt ook het gewasbeschermingsseizoen op kruissnelheid. Maar ieder jaar verkleint het middelenpakket, vaak omdat op zich goede gewasbeschermingsmiddelen te vaak en in te hoge concentraties in het oppervlaktewater gemeten worden. Nochtans kunnen enkele kleine maatregelen veel helpen voorkomen. Weten is de eerste stap, eraan denken de tweede.

De kwaliteit van het oppervlaktewater

Aandachtspunten bij de start van een nieuw seizoen

Het vermijden van puntvervuiling en drift is een gedeelde verantwoordelijkheid van iedereen met een fytolicensie. We vroegen aan Ellen Pauwelyn en Jan Vanwijnsberghe, die bij Inagro heel wat onderzoek en voorlichting verzorgen rond dat thema, om enkele aandachtspunten op een rij te zetten.

Patrick Dieleman

Het vullen en ook het spoelen van de spuit zijn twee risicomomenten voor puntvervuiling. “De beide momenten zijn belangrijk”, benadrukt Jan. “De ene landbouwer vindt het vullen het meest risicovol, een andere het spoelen. Maar beide moeten correct gebeuren. Wel is de impact van een kleine vermorsing bij het vullen veel groter, omdat je dan met geconcentreerd product werkt. Enkele druppels morsen kan hetzelfde effect hebben als een spoeling op de verkeerde plaats.” Ellen vult aan dat een druppel die ergens op beton valt wel zal opdrogen. “Maar bij de eerstvolgende regenbui lost die op en komt er toch een grote concentratie in de gracht. En het spoelen gebeurt best zo veel mogelijk op het veld. Als je de machine reinigt op een verharde ondergrond is het risico veel groter dat middelen vroeg of laat in het oppervlaktewater terechtkomen.”

Wijzigingen IPM

Dit jaar zijn er enkele nieuwe IPM-regels van kracht, die dus ook zijn opgenomen in de checklist van Vegaplan. Een eerste, die betrekking heeft op het vullen, is dat

de aanzuigleiding proper moet blijven. “Wanneer daar druppeltjes op vallen tijdens het spuiten, komen die in de beek terecht bij de volgende vulbeurt”, legt Ellen uit. Jan vult aan dat er wel wat opties zijn voor getrokken of zelfrijdende spuiten. “Je kan een pvc-buis monteren, waarin je de aanzuigleiding meevoert, maar voor een gedragen toestel is dat moeilijker. Je kan die dan afdekken met een zeil of vooraan op je tractor meevoeren.” Ellen signaleert dat er al nieuwe spuiten zijn met een ruimte om de aanzuigleiding in op te bergen en Jan merkt op dat je met een georganiseerde vul- en spoelplaats weinig of niet moet vullen aan een grachtkant. “En als je daar niet over beschikt, zorg dan dat je de machine reinigt op een onverharde plek en voldoende ver van de waterloop.” Ellen geeft nog mee dat mensen met bouwplannen best een goed uitgeruste vul- en spoelplaats integreren in hun plannen. “Ik verwacht dat dit op termijn zal verstrengen.” Ze verwijst naar het project ‘Zet een punt achter puntvervuiling’, dat recent is opgestart. Dat laat Inagro (en in het bijzonder Ellen en Jan) toe om verder sensibiliserend werk te verrichten op dit ▶

vlak. “Een van de doelstellingen van het nieuwe project is ook om de brochure rond het inrichten van vul- en spoelplaatsen, die we een tiental jaar geleden uitbrachten, te updaten.” In afwachting kan je wel al wat tips rond vullen, spoelen en verwerking van restwater vinden op www.inagro.be (onder temas/gewasbescherming/puntvervuiling-vermijden). Spuittoestellen moeten voortaan ook overdekt staan, om te vermijden dat middel afspoelt wanneer het regent.

Driftreductie

Een tweede wijziging is dat voortaan moet gewerkt worden met minimaal 75% driftreductie. “Er is geen studie die

alle doppen met elkaar vergelijkt naar biologische werking”, reageert Jan op de vraag of er onderzoek is dat uitmaakt welke doppen de beste zijn. “Maar we vergeleken wel doppen met elkaar. We zagen weinig verschil tussen de gebruikte doppen, zolang de aanbevolen spuitdruk gerespecteerd wordt. Bij 75 en zeker bij 90% driftreductie gebruik je van die lange venturi-doppen. Voor sommige is de aanbeveling om te spuiten vanaf 4 bar, bij andere is dat 3 bar. Dat moet je respecteren. Spuit je bij te lage druk, dan vormen zich te grote of onregelmatige druppels, krijg je geen correct spuitbeeld en is de kans op foutenlast groter.”

Op de vraag of ze mensen aanraden om onmiddellijk 90% driftreducerende doppen te schaffen, antwoordt Jan bevestigend. “Zeker voor mensen die niet overdreven veel spuiten is dat aan te raden. Binnen drie jaar wordt 90% driftreductie verplicht, en dat zijn wellicht bedrijven die niet om de drie jaar hun doppen vervangen. Er zijn doppen beschikbaar en er wordt aan gewerkt om de lijst met driftreducerende doppen verder uit te breiden, maar voor de meeste telers zijn er wel opties.”

Jan verwijst naar een recent onderzoek waarin het effect van de doppen, maar ook van watervolume, rijsnelheid en spuitdruk werd bekeken. “De conclusie is dat de impact van het spuitvolume groter is dan de impact van de doppenkeuze. Met voldoende water spuiten is veel belangrijker dan de keuze voor dop A, B of C. Naarmate je met minder water spuit, worden de andere parameters belangrijker. Ga je met het spuitvolume op het scherp van de snee werken, dan moeten alle andere parameters – zoals luchtvochtigheid en gewasstadium – ook heel goed zijn. Dat effect is minder groot wanneer je met meer water spuit.”

Vier jaar geleden heeft men bij Inagro doppen van 0 tot 90% reductie vergeleken. “We hebben met verschillende spuitschema’s gewerkt en de resultaten

vergeleken op het einde van het seizoen”, legt Ellen uit. De resultaten werden gedeeld in een webinar dat je nog steeds kan herbekijken op het YouTube-kanaal van Inagro (‘Spuittechniek en driftreductie’, bijdrage Inagro over hun proeven in graan vanaf 1:13:00). Samengevat: er werd met graanfungiciden gespoten met 2 of 5 bar en met 180 of 250 liter water. Daarna werd het effect bekeken op de ontwikkeling van bladziekten. Het besluit was dat het type dop (klassieke spleetdop, 50 of 90% driftreducerend) weinig invloed heeft op het resultaat.

In akkerbouwteelten moet er niet te veel getwijfeld worden over de keuze voor zelfs een 90% driftreducerende dop. Wel is het belangrijk om de spuitdruk aan te passen aan het type van dop en de aanbevolen spuitdruk voor die dop (de lange venturidoppen hebben een minimale spuitdruk van 4 bar). Bij een te hoge of te lage druk krijg je een ander spuitbeeld. Heb je een toestel waarmee je niet aan die hoge druk geraakt, dan zijn de lange venturidoppen niet aangewezen voor jouw spuit. Je bent dan verplicht om naar lage-druk-luchtmengdoppen te gaan, waarmee je maximaal 75% driftreductie kan bereiken. Het spuitvolume heeft een

Jan Van Wijnsberghe:

“Met voldoende water spuiten is veel belangrijker dan de keuze voor dop A, B of C.”

Bufferzones

De teeltvrije zone van 1 meter langs waterlichamen is al enkele jaren van kracht, alsook een fyto-vrije zone van 1 meter en een bemestingvrije zone van 5 meter. Langs hellingen en in VEN-gebieden is 10 meter bemestingvrij. Er is een verstrenging opgenomen voor waterlopen in de Vlaamse Hydrografische Atlas (VHA). Vanaf de schouder van de waterloop moet je de gekende teeltvrije meter en 5 meter bemestingsvrije zone respecteren, en daarnaast ook 3 meter pesticidevrij houden (vanaf diezelfde rand). Vergeet niet dat er andere bufferafstanden van toepassing kunnen zijn voor bepaalde fytoproducten. Lees daarom zeker goed het etiket, vooraleer je start met het gebruik ervan. Indien ze langs bouwland liggen, kunnen zowel de teeltvrije meter als de aangrenzende waterloop meetellen als niet-productief element. Het kan ook interessant zijn om vrijwillige, vergoede bufferstroken aan te leggen. Meestal geldt een minimale breedte van 5 meter, maar langs waterlopen zijn ook ecoregelingen of beheerovereenkomsten van 3 meter mogelijk. Check goed onder welke categorie waterloop je bufferstrook behoort, want bij niet-VHA-waterlopen blijft de 1 meter fyto-vrij van toepassing. Via het e-loket kan je dit steeds goed bekijken. Over enkele mogelijkheden van beheerovereenkomsten lees je meer op pagina 23.

Ellen Pauwelyn:

“Een intensieve aanpak in samenwerking met de landbouwers loont.”

grote invloed. In de proef in granen was het zelfs de grootste invloedsfactor. Op andere teelten was dat effect minder groot. Hou er ook rekening mee dat met lage druk spuiten de kans op variatie in de resultaten vergroot. Het gebruik van een kantdop langs oppervlaktewater en verhardingen wordt niveau 2 (voldoen aan minimaal 70% van de maatregelen). “Het was al een aanbeveling (niveau 3). Zeker nu er meer aandacht komt voor bufferzones wordt die kantdop nog interessanter”, zegt Jan. “Je kan dan met een volle dosis blijven spuiten tot tegen de bufferzone” (zie ook kader p. 20). Ellen wijst op het resultaat, dat duidelijk veel beter aflijnt.

Het reinigen van de spuit doe je bij voorkeur op het veld, zeker niet op een verharde oppervlakte. Het is ook oké om dit te doen boven het dakje van je fytobak, uiteraard mits het restwater op te vangen en het nadien te (laten) verwerken.

Fyteauscan

Ook het invullen van de fyteauscan wordt niveau 2 bij de Vegplan-audit (www.fyteauscan.be). “Er zijn zeker nog veel bedrijven die hem voor het eerst moeten invullen”, stelt Jan. “Die is verhoogd in belang, omdat het een eenvoudige manier is om snel inzicht te krijgen waar puntvervuiling kan optreden op je bedrijf. Het is een extra sensibiliseringskanaal.” Volgens Ellen wordt er heel snel veel duidelijk wanneer je alle vragen overloopt. “Bovendien kan je advies krijgen hoe je puntvervuiling kan vermijden. Wanneer ik die toon in opleidingen, krijg ik wel eens reacties over zaken die de cursisten nog niet wisten, en waar ze een aandachtspunt willen van maken. Een opleidingsmoment geeft daarbij de kans om dieper in te gaan op vragen.” Jan vindt het positief dat de Fyteauscan positief sensibiliseert. “Als je goed bezig bent, dan krijg je een groene kleurcode. Iemand die het goed doet mag daar ook in bevestigd worden.” Ellen vertelt dat je hem ook kan gebruiken om te simuleren, door de test meerdere keren in te vullen en dan wel groen te krijgen na enkele vragen anders te hebben beantwoord. Het is een sensibiliseringstool, geen controle-instrument. Wie wil bewijzen dat hij de scan heeft ingevuld kan de scan

tonen, want de kleurtjes van de laatste sessie blijven staan. “En wie iets op papier wil, kan op het printericoon in de rechter bovenhoek klikken. Dan krijg je een pdf met het resultaat van je scan.”

De aanwezigheid van een schoonwassertank is niveau 2, maar wordt verplicht (niveau 1) vanaf 2026. “Enkele jaren geleden was er vanuit de keuring van spuittoestellen al eens een actie voor het installeren van schoonwassertanks”, herinnert Jan zich. “Er zijn toen wel wat zelfbouwsystemen boven water gekomen. Nu worden wel voorwaarden opgelegd over de grootte van die tank (100 liter bij een tank groter dan 1000 liter en minimaal 10% van het spuittankvolume bij kleinere tanks). Er zijn niet veel fabrikanten die dat in opbouw aanbieden. De essentie is dat je een extra vat hebt, met water dat je in je spuittank kan laten vloeien om die te spoelen op het veld.”

Projecten

Eerder kwam al het project ‘Zet een punt achter puntvervuiling’ ter sprake. Een ander project waarin Inagro meewerkt, is Optispray. “We zien een aantal invalshoeken”, legt Jan uit. “Doordat we naar hogere niveaus van driftreductie gaan, komen technieken zoals luchtondersteuning en de Wingsprayer ▶

© PATRICK DIELEMAN

Wie een bouwproject plant, integreert daar best al een vul- en spoelplaats in. De reglementering kan op korte termijn veranderen.

opnieuw meer onder de aandacht. Maar eigenlijk hebben we weinig onafhankelijke informatie over hun efficiëntie en effectiviteit. We willen dat onderzoeken." Daartoe werken de onderzoekers een simulatiemodel uit dat het traject van iedere druppel voorspelt. "We doen dat omdat we in spuitproeven geconfronteerd worden met heel veel variabelen, waardoor dat uitgebreide, intensieve en dure proeven zijn. Door dat in een computermodel te stoppen, kunnen we heel gemakkelijk spelen met druk, volume, dopkeuze en dergelijke. Later willen we op basis van dat model een gebruiksvriendelijke applicatie ontwikkelen voor landbouwers. We willen hen helpen om voor een specifieke teelt, die ze in een bepaalde zone willen raken, de beste instelling te kiezen met de spuittechniek die ze beschikbaar hebben (doppenkeuze, spuitdruk, vereiste hoeveelheid water ...). Het kan ook een leidraad zijn voor een mogelijke investering. Stel dat je een teelt hebt waarvoor luchtondersteuning steeds de beste optie is, dan kan het interessant zijn om daarin te investeren.

Ellen noemt ook nog het PDPO-project 'De puntjes op puntvervuiling', dat over enkele maanden afloopt. "Daarin hebben we vijf uitleendepots in West-Vlaanderen, waar landbouwers gratis materiaal kunnen ontlend en om spuitresten gemakkelijk op te vangen", legt Jan uit. "We hebben opvangbakjes gemaakt en spoelmatten ter beschikking gesteld, en ook IBC-containers om restwater op te vangen. We hebben ook heel wat trainingen en opleidingen gegeven. En dit voorjaar willen we nog experimenteren met een ophaaldienst voor restwater." De landbouwer hoeft dan het restwater niet zelf te verwerken. Er komt een afvalverwerker langs om het restwater op te halen. Iedere West-Vlaamse land- of tuinbouwer kan daaraan meedoen. De ophaling is begin juni voorzien. "Zo zie je dat je niet over een fancy uitgeruste spoelplaats hoeft te beschikken om toch mee het probleem te helpen aanpakken", besluit Ellen. "Met dergelijke kleine maatregelen kan je al heel veel doen." Ellen noemt ook nog een project in de Westhoek, dat eind vorig jaar afliep. In dat Leaderproject in combinatie met

Water+Land+Schap werd gewerkt in het gebied rond de Bollaertbeek en de Kleine Kemmelbeek. "We zijn daar nu al lang aan de slag en doen dat nog verder dankzij Water+Land+Schap om landbouwers te sensibiliseren en ook om samen met hen maatregelen te nemen. Landbouwers kunnen ook intekenen op demomaatregelen. We merken toch al enkele jaren na elkaar een positieve trend, dat er minder overschrijdingen zijn van de milieukwaliteitsnormen in het oppervlaktewater. De landbouwers doen er nu echt hun best om puntvervuiling aan te pakken. Het is ook een drinkwaterwinninggebied, waardoor de Watergroep het ook intensief opvolgt. We zien dat de pieken er ook minder hoog zijn. Daaruit blijkt dat een intensieve aanpak in samenwerking met de landbouwers zeker loont." ■

Welke dop, druk en waterhoeveelheid combineren?

In het door Vlaio gefinancierde project Optispray werken Inagro, ILVO, KU Leuven en UGent samen om een computermodel te ontwikkelen waarmee het eenvoudig zal zijn om snel de impact te zien van een aangepaste of innovatieve spuittechniek of spuitinstelling.

Surf naar www.boerenbond.be/optispray

LEES MEER
op onze website

